

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Suomen koulutustaso on jäänyt kansainvälisesti jälkeen, ja vain noin 40 prosentilla nuorista ikäluokista on korkeakoulututkinto. Työelämän osaamistarpeiden kasvaessa tarvitaan uusia ja joustavampia tapoja suorittaa korkeakoulututkintoja sekä täydentää osaamista työuran aikana.

Keskuskauppakamari kannattaa sitä, että tutkinnon suorittaminen avoimen korkeakoulun kautta mahdollistetaan. Nykyinen järjestelmä ei ole osaamisperustainen: henkilö voi suorittaa kaikki tutkintoon kuuluvat opinnot avoimessa korkeakoulussa, mutta tutkintoa ei voida myöntää ilman erillistä opiskelijavalintaa ja opiskeluoikeutta. Tähän haasteeseen lain tulisi vastata.

Suuressa kuvassa Keskuskauppakamari katsoo, että:

- yhteishaku tulisi suunnata ensisijaisesti ensikertalaisille,
- korkeakoulujen sisäisiä siirtymiä eri aloille ja pääaineisiin tulisi helpottaa,
- toisen tutkinnon suorittaminen tulisi mahdollistaa avoimen korkeakoulun kautta omakustanteisesti,
- lyhyttutkintojen kehittäminen korkeakoulutuetuille jatkuvaan oppimiseen käynnistää,
- avoimen korkeakoulun tutkintopolun tulee olla ensisijaisesti työelämässä olevien, alaa vaihtavien ja osaamistaan täydentävien väylä,
- maksujen sääntelyn tulee olla yhteneväinen muun avoimen korkeakouluopetuksen kanssa,
- korkeakoulujen rahoitusmalli tulee uudistaa siten, ettei avoimen kautta suoritetuista tutkinnoista synny korkeakouluille päällekkäistä rahoitusta.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Keskuskauppakamari pitää esityksen tavoitteita oikeansuuntaisina. Suomen koulutustason nostaminen, jatkuvan oppimisen vahvistaminen sekä joustavampien koulutuspolkujen rakentaminen ovat välttämättömiä tavoitteita Suomen kilpailukyvyyn, työllisyyden ja talouskasvun näkökulmasta.

Esitysluonnoksessa tunnistetaan oikein se ongelma, että korkeakoulutukseen kohdistuu huomattavasti enemmän kysyntää kuin tarjontaa. Samalla työikäisen väestön osaamisen päivittämisen tarve kasvaa jatkuvasti.

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että maksutonta tutkintokoulutusta kohdennetaan nykyistä vahvemmin ensimmäistä korkeakoulututkintoaan suorittaville. Julkisten resurssien tehokas kohdentaminen on välttämätöntä tiukassa taloudellisessa tilanteessa. Avoimen korkeakoulun tutkintopolun kehittämisen tulee tukea erityisesti jatkuvaa oppimista, työuran aikaista uudelleen kouluttautumista sekä mahdollisuutta suorittaa tutkinto joustavasti työn ohessa. Siksi lakiluonnokseen sisältyy myös merkittäviä muutostarpeita.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Keskuskauppakamari kannattaa sitä, että avoimessa korkeakouluopetuksessa voidaan jatkossa suorittaa kokonainen tutkinto.

Lakimuutosten tulisi kuitenkin rajautua siihen, että henkilö, joka on suorittanut kaikki tutkintoon kuuluvat opinnot hyväksytysti, voisi saada tutkinnon ja tutkintotodistuksen avoimesta korkeakoulusta ilman erillistä opiskelijaksi ottamista tai tutkinnonsuoritusoikeuden myöntämistä.

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että korkeakoulut voivat edelleen itse päättää, mitä opintoja ne tarjoavat avoimessa korkeakoulussa, mitä opintoja tarjotaan erillisopinoina sekä missä laajuudessa tutkintojen suorittaminen avoimen kautta on mahdollista.

Keskuskauppakamari suhtautuu kriittisesti siihen, että avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävään tutkintokoulutukseen sovellettaisiin laajasti samoja opiskelijaksi ottamisen säännöksiä kuin varsinaiseen tutkintokoulutukseen. Erityisen ongelmallisena pidetään sitä, että tutkintojen tavoitteellisia suorittamisaikoja koskeva sääntely ulotettaisiin avoimen korkeakoulun tutkintoihin. Avoimen korkeakoulun kautta tutkintoa suorittavat ovat pääasiassa työssäkäyviä aikuisia, jotka etenevät opinnoissaan osa-aikaisesti. Mallin vahvuus on joustavuus, eikä siitä tule rakentaa rinnakkaista täysipäiväisen tutkintokoulutuksen järjestelmää.

Myös maksusääntelyä tulee täsmentää. Keskuskauppakamari katsoo, että tutkintotavoitteisessa avoimessa korkeakouluopetuksessa perittävien maksujen tulisi olla yhteneväisiä muun avoimen

korkeakouluopetuksen maksujen kanssa. Maksujen tulisi määräytyä samalla logiikalla riippumatta siitä, suorittaako opiskelija yksittäisiä opintoja vai tähtääkö hän tutkintoon.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Keskuskauppakamari kannattaa esitystä, jonka mukaan avoimena korkeakouluopetuksena tutkinnon suorittanut tai sellaiseen tutkintokoulutukseen osallistunut opiskelija ei menettäisi ensikertalaisasemaansa, jos hän hakeutuisi myöhemmin maksuttomaan tutkintokoulutukseen.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Keskuskauppakamari pitää perusteltuna, ettei avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävä tutkintokoulutus oikeuta opintotukeen.

Avoimen korkeakoulun tutkintopolun ensisijaisena kohderyhmänä tulisi olla työelämässä jo olevat, osaamistaan täydentävät tai alaa vaihtavat aikuiset. Mallin tarkoituksena ei tule olla uuden täysipäiväisen opiskeluväylän rakentaminen rinnakkain maksuttoman tutkintokoulutuksen kanssa.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

Keskuskauppakamari pitää johdonmukaisena, ettei avoimena korkeakouluopetuksena tutkintoa suorittavia rinnasteta tutkinto-opiskelijoihin opiskeluterveydenhuollon näkökulmasta. Ratkaisu vastaa esityksen lähtökohtaa siitä, että avoimen korkeakoulun tutkintopolku on ensisijaisesti jatkuvan oppimisen väylä työikäisille aikuisille.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Keskuskauppakamari pitää erityisen tärkeänä, että avoimen kautta suoritettavat opinnot ja tutkinnot eivät johda korkeakouluille kaksinkertaiseen julkiseen rahoitukseen.

Lisäksi vaikutusarvioissa olisi syytä arvioida tarkemmin sitä, ohjaako ehdotettu malli opiskelijoita suorittamaan kokonaisia tutkintoja tilanteissa, joissa työelämän tarpeisiin riittäisivät lyhyemmät osaamiskokonaisuudet tai täydennyskoulutus.

Keskuskauppakamari yhtyy korkeakoulujen esiin nostamaan näkemykseen siitä, että jatkuvaa oppimista tulisi suunnata nykyistä enemmän pienempiin osaamiskokonaisuuksiin ja maksullisiin lyhyttutkintoihin. Keskuskauppakamari kannattaa lyhyttutkintojen kehittämistä ja niille toimivan markkinan rakentamista avoimen korkeakoulun tutkinnonsuoritusoikeuden rinnalla.

On tunnistettava, että kysyntää lyhyemmille osaamiskokonaisuuksille on vaikea rakentaa ilman, että maksutonta tutkintokoulutusta kohdennetaan nykyistä vahvemmin koulutustasoa nostavaan koulutukseen ja samalla mahdollistetaan kokonaisen tutkinnon suorittaminen avoimen korkeakoulun kautta.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

Keskuskauppakamarin mielestä uudistuksen voimaantuloa kannattaisi aikaistaa syyslukukauteen 2027. Vaikka kaikki korkeakoulut eivät olisi siihen mennessä valmiita tarjoamaan maksullisia tutkintoon tähtäviä avoimia opintoja, osa voisi nopeastikin reagoida työelämän tarpeisiin nykyisen tarjonnan puitteissa.

Muut huomiot ja näkökohdat

Nykyisillä julkisilla panostuksilla Suomi tuottaa kansainvälisesti vertailtuna liian vähän tutkintoja. Korkeakouluverkkoa, rahoitusmallia ja ohjausta on kehitettävä siten, että ne kannustavat tehokkaaseen toimintaan, profiloitumiseen ja aloituspaikkojen lisäämiseen kasvualoilla. Korkeakoulutuksen painopiste on oltava ensimmäisen tutkinnon suorittaneiden osuuden kasvattamisessa ja nopeassa siirtymässä koulutuksesta työelämään. Samalla jatkuvan oppimisen rakenteita tulee vahvistaa tavalla, joka mahdollistaa joustavan osaamisen kehittämisen työuran aikana. Avoimen korkeakoulun tutkintopolku on oikein toteutettuna tärkeä osa tätä kokonaisuutta.

Pulkinen Suvi
Keskuskauppakamari